

ГРАК – НЕ ВОРОНА!

Наші пращури добре знали цього птаха і називали його по-різному: грайворон, гайворон, грак, гавра, каворон, гаворонт. Його сучасна наукова назва – *Corvus frugilegus* (Корвус фругілегус), тобто „крук-фруктоїд“.

Грак є одним з найчисленніших і найпомітніших птахів у поселеннях людини та їхніх околицях. Проте дуже часто його називають вороною. Частково це правда, бо він належить до родини Воронових, та від ворони істотно відрізняється. Насамперед чорним оперенням всього тіла із синім або зеленавим металічним полиском. Ворона має сіре забарвлення оперення на всьому тупі.

Грака-самця від самиці відрізнити зовні неможливо, зате різняться молоді і дорослі птахи. У молодих основа дзьоба повністю вкрита пір'ям, у дорослих ці пір'їни випадають, і навколо дзьоба добре помітна світло-сіра пляма голої шкіри, розміри якої збільшуються з віком птаха.

Живуть граки великими групами, іноді з кількох сотень пар, гнізда будують високо на деревах. Природним середовищем гніздування грака є узлісся і групи дерев серед відкритих просторів. За останні 50 років у Європі не відзначено поселень у природних ландшафтах. Усі гніздові колонії розташовані в населених пунктах або неподалік від них.

Однією з головних вимог до розташування гніздової колонії є доступність кормових ресурсів. До раціону грака входять переважно черв'яки, комахи та їхні личинки, мишоподібні гризуни, зер-

нові та городні культури. У містах птахів часто можна побачити на сміттєзвалищах і біля сміттєвих баків, де вони харчуються залишками їжі. Восени граки дуже люблять волоські горіхи, які часто кидають з висоти на тверду поверхню або під колеса автомобілів, коли не можуть розбити дзьобом.

Як і більшість Воронових, грак має досить розвинутий інтелект, що підтверджено експериментами, у яких птахи проявляли вміння рахувати предмети і передбачати ситуацію.

Граки – перелітні птахи. На зиму мешканці наших широт частково відкочовують південніше, натомість до нас прилітають північні гості. Особливо добре це помітно у великих містах, де зимуючі птахи облаштовуються на ночівлі. Величезні зграї, які налічують іноді сотні тисяч птахів, щовечора злітаються на ночівлю до міста, а зранку розлітаються до місць харчування на навколишні поля і сміттєзвалища. У місті завжди на кілька градусів вища температура, ніж за його межами, немає природних хижаків і можна знайти затишну місцину, яка не продувається вітрами. На день у місті залишаються лише ослаблені і найбільш ліниві особини.

Граки мають різкий, дзвінкий голос і дуже люблять галасувати. Крім того, їхній послід такий їдкий, що під деревами, на яких оселилася гніздова колонія, нічого не росте. Звичайно, люди не радіють такому сусідству, навіть зрізають дерева і скидають гракові гнізда. Однак це не дуже допомагає. Граки покидають насиджені місця лише за відсутності достатньої кількості корму. Лише дотримуючись чистоти в містах, сортуючи і правильно утилізуючи сміття, ми можемо змусити граків перебратися за межі населених пунктів без застосування варварських методів.

Грак, як численний вид, є дуже важливим елементом харчових ланцюгів у природі, а тому заслуговує на охорону і толерантне до нього ставлення.

Фото Андрія Бокотей

Бокотей Андрій Андрійович,
завідувач відділу ландшафтного
та біотичного різноманіття
Державного природознавчого
музею НАН України, кандидат
біологічних наук, старший
науковий співробітник